

Oslo, 13. desember 2020

Til:
Fylkesmannen i Oslo og Viken
fmovpost@fylkesmannen.no
Postboks 325
1502 Moss

Melding om oppstart av verneplanarbeid i Østmarka Høringsuttalelse fra Bjarne Røsjø - om kulturverdier

Innledning

Jeg viser til Fylkesmannens verneprosess for nasjonalpark i Østmarka, hvor det er bedt om høringsuttalelser innen 15. desember. Fylkesmannen ber blant annet om innspill når det gjelder spesielle kulturverdier som bør få oppmerksomhet i den videre prosessen.

Det er rimelig å vurdere stedsnavn som en kulturverdi – stedsnavnene er en del av vår felles kulturarv. Jeg vil derfor påpeke at Fylkesmannens bruk av stedsnavnet «Raudsjø» står i strid med lokale navnetradisjoner og navnets sannsynlige historiske opphav. Jeg ber derfor om at dere i fremtiden bruker navneformen «Rausjø».

Dette brevet er ikke ment som kritikk av Fylkesmannen, da jeg antar at dere har fått navneformen «Raudsjø» fra Statens Kartverk og Klima- og miljødepartementet. I det følgende vil jeg sannsynliggjøre at Statens Kartverk har gjort en feilaktig vurdering i denne saken.

Navneformen «Raudsjø» har aldri blitt akseptert av lokale interessenter. Skiforeningen bruker riktignok navneformen «Raudsjø» på rødmerkede skiløyper i området, men blåstiene er merket av DNT Oslo og Omegn med navneformen «Rausjø». Dette kan i seg selv være grunn til en opprydding i navnebruken. Skiforeningen bruker for øvrig «Rausjø» på egne nettsider og skriver at navnet trolig kommer av fiskeslaget røye¹.

Bakgrunn

Jeg har tatt opp denne saken også tidligere, blant annet med et brev til Statens Kartverk i 2002. Da fikk jeg svar via epost med informasjon om at Kartverket har brukt navneformen «Raudsjø» siden 1960-tallet, med bakgrunn i at førsteleddet er tolket som fargeadjektivet «raud». Denne tolkningen er etter min mening feil.

Jeg har dessverre ikke bevart en kopi av eposten fra Statens Kartverk, men innholdet i den er gjengitt i mitt brev (vedlegg 1) til kultursjef Per Sandvik i Enebakk kommune 11. juli 2002.

---

¹ Skiforeningen: [Ut i Marka – Rausjø](#)

Jeg fikk svar 21. august samme år (vedlegg 2) med beskjed om at mine synspunkter skulle legges fram for Statens Kartverk. Jeg har ikke hørt mer om dette etterpå.

Ikke fargenavn, men fiskenavn

De historiske kildene og lokale kjentfolk gir ingen støtte til argumentet om at Rausjø er et fargenavn. Den dominerende teorien er isteden at navnet er avledet av et fiskenavn. En viktig kilde er boka «Opplevd og hørt i Rausjø. Et bidrag til en bygdehistorie av Trond Burud»; som ble utgitt av forfatteren selv i 1992. Trond Burud bruker systematisk navneformen «Rausjø», og på side 82 skriver han at den aktuelle innsjøen:

... var tidligere kjent som et godt røyevann og kanskje kommer navnet av Røiesjøen og ikke fargen rød som mange hevder.

I dag finnes det ikke lenger røye i Rausjø, men arten er tallrik i Mosjøen og Børtervann. I Mosjøen finner vi for øvrig Raukilvika, som også kan være oppkalt etter denne fiskearten.

Trond Burud har også gjengitt et kart fra 1771 (vedlegg 3), opptegnet ved en landmålerforretning i oktober det året på oppdrag av madam Karen Cudrio. Hun eide store deler av Østmarka på den tiden. På kartet er stedsnavnet skrevet som Røe-Siöe og Rösiöe – altså uten d. «Røe» er for øvrig et dialektnavn på denne fisken i deler av landet.

Navneformen «Rausjø» er fortsatt den vanlige i området, til tross for at Kartverket har brukt «Raudsjø» siden 1960-tallet. Her er noen organisasjoner m.m. som bruker «Rausjø»:

- Verneforeningen Østmarkas Venner med ca. 4000 medlemmer
- Rausjømarka Vel – en interesseorganisasjon for hytteeierne i området
- Rausjømarka jeger- og fiskerforening
- Enebakk historielag
- Enebakk kommune²

Jeg har for øvrig en personlig interesse i dette, fordi etternavnet mitt kommer fra Rausjø. Min bestefar (1865-1930) ble døpt Hans Julius Johansen, men skiftet senere etternavn til Røsjø. Broren Konrad (1870-1952) gjorde det samme, og han var bruksbestyrer i Rausjø og bodde der fra ca. 1895 til 1907. Deres far, Johan Martin Hansen (1843-1899) var kantmester på Fjell-saga ved Bindingsvann – som håndterte tømmer fra Rausjø-området. Konrad Røsjø er derfor en førstehånds kilde til navnetradisjoner i området. Han var en flittig skribent som har skrevet mye om Østmarka. I artikkelen *Fra Østmarka*, publisert i Morgenposten 19. juli 1941, bruker han formen «Rausjø» intet mindre enn 14 ganger.

Kilder som anvender navneformen «Rausjø»:

I tillegg til de kildene som allerede er nevnt, har jeg funnet følgende kilder som støtter argumentasjonen for at området heter «Rausjø» og/eller at det ikke er et fargenavn:

Norges Matrikel for Enebak herred, utgitt 1904

---

² Informasjon om Rausjø skole: <https://www.enebakk.kommune.no/rausjoe-skole.379866.no.html>

Denne matrikkelen er utgitt av Finans- og Tolddepartementet. På side 291 er både «Gaardens navn» og «Brugets navn» oppgitt som Rausjø. (Mitt arkiv)

Postvesenet, 1912 til 1915:

Rausjøgrenda hadde eget postkontor fra 1912 til 1915. Dette het Rausjø poståpneri, og poststemplene brukte navnet Rausjø³.

Distriktslege N.R. Aas: Enebakk herred. Bidrag til en bygde- og slektshistorie. Kølbelske bok og kunsttrykkeri, Oslo, 1927:

Boka begynner med et stort Enebakk-kart hvor stedsnavnet er Rausjø. På sidene 136-137 er Rausjø omtalt som et bruk i Ytterbygda; Aas bruker *ikke* formen Raudsjø. (Mitt arkiv)

Birger Kirkeby: Enebakk bygdebok, bind III, utgitt av Enebakk kommune 1991:

Birger Kirkeby bruker systematisk formen «Rausjø» på alle de ca. 30 sidene hvor området er omtalt. Han gjengir også et kart fra 1875, der innsjøen kalles Røsjø – og et kart fra 1883 der sjøen kalles Rødsjø. Men Kirkeby er aldri i tvil om at det innarbeidede navnet er Rausjø.

Enebakk historielag, 2001 (vedlegg 4):

Daværende leder Mogens Oppegaard skrev brev til meg i desember 2001. Der forteller han at historielaget kjenner til *ett* kart fra 1883 hvor stedsnavnet er skrevet som Rødsjø. Men på alle andre gamle kart står det Rausjø, forteller Oppegaard – og altså Rösiöe på ett av dem. Historielaget kjenner også til et dokument fra 1603 hvor det står «Røsjø».

Østmarka-kjenneren Lise Henriksen, 2006:

Lise Henriksen er æresmedlem i Østmarka Venner (ØV) og har nedlagt et stort arbeid i studiet av Østmarkas historie. Hun skriver følgende i artikkelen «Kjente og ukjente stedsnavn i Østmarka – del 2» i ØVs medlemsblad [Nytt fra Østmarka](#) nr. 4/2006:

Navnet Rausjø (Enebakk) er blitt tolket på bakgrunn av rødlig farge, enten av myrmalm eller rød refleks i solnedgangen. Mer sannsynlig er det nok at navnet kommer av fiskeslaget røye, som vannet hadde mye av i tidligere tider, altså Røyjesjø. I alle fall er det feil å skrive navnet med d og en til slutt, «Raudsjøen», slik det står på så mange løypeskilt. Rausjø er alltid blitt skrevet uten d i eldre, skriftlige kilder. De gamle som bodde i Rausjøgrenda uttalte navnet «Røssjø», er jeg blitt fortalt av Mari Myhre (1901-1999), som bodde her som jentunge. Vannet Rausjø har gitt navn til Rausjømarka, tidligere kalt Rausjøskogene.

Even Saugstad: Østmarka fra A til Å, Frie Fuglers forlag 2012

I denne populære boka skriver Saugstad systematisk om både Rausjø, Rausjøtronga, Rausjømarka og Rausjøgrenda. Han gjengir også det samme kartet som Trond Burud har omtalt, med stavemåtene Röe-Siöe og Rösiöe (vedlegg 3). Saugstad har også funnet et driftskart over «Rausjø skog» fra 1918 (Vedlegg 5).

Steinar Gundersen og Øysten Kristiansen: Bygda Fjeld og Fjeld gard, egen utgivelse i 2018

Bygda Fjeld ligger ved Bindingsvannet, og ved utløpet av Bindingsvannet var det en sag som tok imot tømmer fra Rausjø-området. Forfatterne omtaler Rausjø i flere kapitler, og navneformen Rausjø er gjennomgående i boka.

Kilder som bruker formen «Raudsjø» eller «Rødsjø»:

---

³ Enebakk Historielag: [Postkontor i Rausjø](#). Artikkel i Ign, Lokallhistorisk skrift for Enebakk, nr. 2/2000

Jeg hadde et leserbrev om saken i Østlandets Blad 11. juli 2008, og fikk svar fra den daværende masterstudenten Ingvil Norland ved Universitetet i Oslo en uke senere (vedlegg 6). Hun har funnet følgende kilder som bruker Raudsjø-formen:

- *Norsk stadnamnleksikon, Det Norske Samlaget 1997:*
«Navnet forklares med en rødlig farge på bunnen eller rundt vannet»
- *Norske Gaardnavne, Bind II, 1899:*
Her antas det at forleddet i navnet er adjektivet rød/raud

Men Norland har også funnet andre eksempler. I en matrikkel fra 1838 er navnet skrevet Rausjø, riktignok med en kommentar om at det «alminnelig» er skrevet Rødsjø. Det samme gjelder matriklene fra 1886 og 1903. Norland refererer også til at Trond Burud har funnet formene «Rødschød» og «Raaschød» fra 1600-tallet, og hun kommenterer at dette viser hvor inkonsekvent rettskrivningen var på den tiden.

Min kommentar: Dette er et svært tynt grunnlag for å hevde at Rausjø er et fargenavn. Inkonsekvent rettskrivning er ikke et argument for noe som helst.

Konklusjon

Det eksisterende kildematerialet tyder på at Statens Kartverk gjorde en feilvurdering på 1960-tallet, da de antok at Rausjø er et fargenavn. Det finnes ikke støtte for denne antakelsen i de historiske kildene.

Det er mer sannsynlig at Rausjø-navnet er avledet av artsnavnet røye. Det er uansett ingen tvil om at Rausjø er den aksepterte og dominerende navneformen i området i dag. Jeg ber derfor om at Fylkesmannen heretter bruker formen Rausjø istedenfor Raudsjø.

Jeg sender kopi av dette brevet til Statens Kartverk og Enebakk kommune, som er viktige aktører i saker som omhandler stedsnavn. Så håper jeg at Rausjø-området kan få tilbake sitt etablerte navn, for så vidt uavhengig av nasjonalpark-utredningen.

Med hilsen

Bjarne Røsjø

(elektronisk signert)

Bjarne Røsjø, Oslo
Tlf: +47 908 45 997

Liste over vedlegg:

- 1: Mitt brev til kultursjef Per Sandvik i Enebakk kommune 11. juli 2002
- 2: Brev til meg fra Enebakk kommune, kulturavdelingen, 21. august 2002
- 3: Kopi av kart fra 1771 med navneformen Røsiöe
- 4: Brev fra Mogens Oppegaard i Enebakk historielag 29. desember 2001
- 5: And. H. Kiær & Co: Driftskart Rausjø fra 1018
- 6: Leserinnlegg i Østlandets Blad 18. juli 2008 fra masterstudenten Ingvil Norland ved UiO